

Elías - Pusaq Número

Jericó

Jeff Pippenger

2023-10-09

Ñawpaq pacha literal ñawpa Israelpa qallariyninpi, hinallataq moderno espiritual Israelpa qallariyninpi, Puka Lamar qocha chimpaypi, chaymanta hatun llakikuypi, huk qatipayllaña pruebakunapa serieqa qallarikurqan, qhipaman tukupaq final prueba-man chayamuq. Chay qhepa pruebaypa pantasqankuna Números libropi hinallataq Millerita historiapi, purun pampapi musphay puriypa qallariyninta señalan.

“Chusku chunka watakunapi mana iñiy, rimarqakuy, hinaspa hatarikuq kaymi ñawpa Israelta Canaan allpamanta qarqun. Chay kkillan huchakunami kunan pacha Israelpa hanaq Canaanman yaykuyninta unayachin. Manam mayqen kaqninpias Diospa prometesqankuna pantayniyuq karqanchu. Señorpaj sutinta apaq llaqtan ukhupi mana iñiypis, kay pachapi sunqu churakuypis, mana t’aqaychasqa kaypis, hinaspa ch’aqwaypismi ñoqanchikta kay hucha hinaspa llakikuy pachapi achka watakunata qhepakuchkan.”

“Ñoqanchikqa kay pachapi aswan achka watakuna qhepakuyta atisunman mana kasukuyrayku, Israelpa wawanakuna hina; ichaqa Cristorayku, llaqtanqa ama huchata huchaman yapananchu, kikinkupa pantasqa puriyninkupa rurayninmanta hamuq consecuenciasninta Diosman jit’aspa.” Evangelism, 696.

Ñawpa Israel llaqtapa wiñay puchukayninpi, qallariyninpi hina, huk progresivota pruebay ruway karqan, chaymi tukurqan ñawpa literal Israel Babiloniaman presochasqa apasqa kaptin. Kunan pacha espiritual moderno Israelpa puchukayninpiapas, paykunapas chay hina huk progresivota pruebay ruwayta uyarinqaku. Chay ruwayqa tukukun Laodicea Adventistakuna domingo kamachiywan urmachisqa kaptinku. Ñawpa Israelwan hina, moderno Israelqa espiritual Babiloniapa makinman presochasqa apasqa kanqa.

1798 watapi proféticamente qallarisqa, 1863 watapitaq oficialllam tukusqa Movimiento Millerita nisqaqa, 1989 watapi qallarisqa, runakunaq gracia p’unchaynin tukukuyninpiwan Cristoq Iskay Kutimuyninpiwan tukukuq pachak tawa chunka tawayuq waranqa runakunaq kuyukuyninta rikch’achin. Movimiento Millerita nisqaq tukukuyninmanta, kinsa kaq angelpa atiyiniyuq hatun kuyukuynin chayamunankama, kamachikuymán hina qillqasqa Laodicea sutiyaq Qanchis P’unchaw Adventista iglesiaq historiannim kan.

Sinai hinallata Kadeshkama, Canaanpa linderunkunapi, chunka huk punchaw puriyllam karqa; chaymi sumaq allpaman utqaylla yaykunankupaq suyakuyniyoq kashaspanku, p’uyu qhepaman purinankupaq señalta qespichisqanmanta qhepaman, Israelpa ejercitonkuna yapamanta puriya qallarisqaku. Jehováqa Egiptomanta hurqusqanpi admiraypaq ruwanakunata ruwasqa; hinaptinqa, payta Kamachiqninkupaq chaskinankupaq rasmi pacto ruwasqankumanta, ancha Hanaq Diospa akllasqa llaqtan kasqankuta reqsichisqa kashaqtinku, ima bendicionkunatan mana suyanmanchu? Patriarcas y Profetas, 376.

Paykunapa pisiylla puriyninku tawa chunka wataman tukurqan mana iñiyninkurayku, mana kasukunankurayku ima. Sichus kallpasapa qespichisqa kasqankumanta paqarisqa iñiytam rikuchiwaq karqanku, utqayllam Jordán mayuta chimpaspa Prometisqa Hallp'aman yaykuq karqanku. Chaymanta ñawpaq hark'ayninkuqa kikin hark'aymi kanman karqan, chaytaq qhepaman Josué hap'irqan. Tawa chunka watakuna qhepaman, cheqaq Israelqa ch'in pampa-mantam llusqispa Prometisqa Hallp'aman purirqan, Jericótaq ñawpaq puriyninku karqan; paytaq sayarin tukuy iñiqman salvaciónpaq Diospa atiyinpa unanchaquin hina. Jericóqa hinallataq unanchaqmi, 1863 watapi Millerita kuyuy tinkunanpaq kaq llamk'aymanta; ichaqa ch'in pampaman kutirirqanku. Elíasqa unanchaquinpa Jericópa unanchaquinanta chiqapta t'inkisqam, chayrayku allinmi qhawariy Elíasqa Jericowan historiapi t'inkisqanman.

Kunan Omriypa rurasqankunam, ruwasqan hinallataq kallpasqan rikuchisqanpas, ¿manachu qillqasqa kachkan Israelpa reykunapa p'unchaw willakuy qillqapi? Chaymanta Omri ñawpaq taytankunawan puñurqan, Samariapi pampasqa karqan; churin Acabñataq paypa rantinpi reynarqan. Judápa rey Asapa kimsa chunka pusaqniyuq wata reynasqanpi, Omri churin Acabqa Israelpi reynayta qallarín; Omri churin Acabtaq Samariapi iskay chunka iskayniyuq wata Israelpi reynarqan. Omri churin Acabtaq Señorpa ñawpaqenpi mana allinta ruwarqan, ñawpaqinpi kaqkunamantapas aswan. Hinaspapas, Nebatpa churin Jeroboampa huchankunapi puriyqa pisillaraq hina kaptinpas, Sidon runakunapa reynin Etbaalpa ususin Jezabelta warminpaq hap'irqan; hinaspa rispan Baalta sirvirqan, yupaycharqanpas. Hinaspataq Samariapi ruwachisqan Baalpa wasinpi Baalpaq altarta sayarichirqan. Acabtaq Asera sach'a yupaychana saywata ruwarqan; hinaspa Acabqa Israelpa Diosnin Señorpa phiñakuyninta hatarichinapaq, ñawpaqinpi kaq llapa Israelpa reykunamantapas aswanraq ruwarqan. Paypa p'unchawninkunapi Betel llaqtayoq Hielqa Jericóta hatarichirqan: kuriq churin Abirampi cimientonta churarqan, sullk'a churin Segubpitaq punkunkunata sayarichirqan, Nunpa churin Josuéwan Señorpa rimarisqan siminman hina. Galaad llaqtapi tiyasaqkunamanta Tisbita Elíasñataq Acabta nirqan: Israelpa Diosnin Señor kawsashanrayku, paypa ñawpaqenpi sayashani, kay watakunapi manam kachkanqachu nitaq chhullipas nitaq parapas, ichaqa simiyman hinaqa kanqa. 1 Reyes 16:27–17:1.

Karmel Urqupi, Ahabwan Jezebelpa dioskuna contra Elíasqa churanakusqanqa, Israelpa norte reinoq qanchis kaq reyninpa apostasiaman kutichisqa karqan; paymi “ñawpaqinpi karqanku llapa Israelpa reykunamanta aswanraq Israelpa Señor Diosninta piñachinampaq ruwasqa.” Chay pasajepi ‘piñachiy’ nisqa simiqa, Números chunka tawayuqpi chunka kaq probawan rikuchisqa “piñachiy p'unchayman”mi rikuchin. Ahabpa Diosta piñachisqanqa, Números chunka tawayuqpi chunka espiakunapa mana allin willakuyninrayku apamushqa chunka probakunamanta qhipa kaqta rikuchirqan. Chayrayku, Millerita kuyupa qhipa prueba kasqanta, hinallataq pachak tawa chunka tawa waranqa runakunapaqpas qhipa prueba kasqanta rikuchin.

Chayrayku Espíritu Santo nisqan hina: Kunan p'unchawqa, sutiyninta uyarinkichik chayqa, ama sonqoykichikta rumiyaychikchu, piñachisqa p'unchaw hina, chunlla pampapi suyaychasqa p'unchawpi. Hebreos 3:7, 8.

Ahab nisqapi rikusqa profético “phiñachiy p'unchaypi”, profeta Elías mañakurqan, sichus chayqa nisqallamanta kasqanrayku, Diosqa Israelpa hawanpi taripaykunata apamunanpaq, paypa llaqtan

huchakunamanta, paykuna chaykunapi ruwasqankumanta, wanakuspa kutirinanpaq.

Israel llaqta runakunaqa pisillamanta pisillamanta Diosmanta manchakuytapas yupaychaytapas chinkachirqanku, chaymi Josué nisqanwan Señorpa siminqa mana ima chaninchasqa karqachu paykunapaq. “Paypa [Acabpa] p’unchayninkunapi Hiel betel llaqtayoq Jericó llaqtata hatarichirqan: qallarichisqanta churarqan kuraj churin Abiramwan, punkunkunatataq sayarichirqan sullk’a churin Segubwan, Señorpa siminman hina, chay simita Nunpa churin Josué rimarisqanman hina.”

«Israel llaqtakuyta qallariptinpas, Elíasqa Diospa cheqan, sapaq profetanmi qhepakurqa. Paypa fiel almanqa ancha llakikurqa, mana iñiywan mana cheqaq kasqawan Israelpa churinkuna Diosmanta utqaylla t’aqanakusqankuta rikuspam; hinaspan Diosmanta mañakurqa llaqtanta qespichinanpaq. Payqa Señorta mañakullaqtaqmi, huchallikuq llaqtanta mana llapanmanta wikch’unanpaqchu, aswanpas, juicioykunawanpis, munaspa chayqa, paykunatawan wanakusqaman rikcharichinanpaq, hinaspa mana saqinanpaqraq huchapi astawan karuman riyta, chayhina payta phiñachispa suyu hina tukuchinanpaq.»

Señorpa mensajennin Elíasman hamurqan Acabman richunpaq, Israelpa huchankunarayku Paypa taripayninkunapa qawarichiyta willanampaq. Elías tutantin p’unchantin purirqan, Acabpa palacionman chayanankama. Manan yaykuyta mañakurqanchu, nitaq suyarqanchu hinallata willasqa kananpaq. Mana suyasqallamantam Acabpaq, Elías sayan Samariapa qhapaq reyninpa ñawpaqenpi, profetakuna kasqanman hina llump’aq p’achawan p’achasqa, rey admirakusqa kachkaptin. Manan imatapas rimarqanchu usqhaylla, mana waqyasqa rikhurimusqanmantapacha; aswanpas, makinkunata hanaq pachaman oqarispas, kawsachkaq Diosrayku, hanaq pachata kay pachatawan ruwaq Diosrayku, Israelman hamuq taripayninkunata ancha manchakuywan takyaspa rimarqan: “Kay watakunaqa manan chhikchhiqa kanqachu nitaq paraqa, ichaqa simiyman hinaqa kanqa.”

“Kay musphay hatun willakuy Diospa taripaykunam Israelpa huchankunarayku nirqa, sapaq illapa hinam urmaykurqa chay apostatak rayman. Payqa manchayta, manchariytawan hap’isqa hina qhipariq karqa; hinaspan manaraq asombrakusqanmantapas kutirimuqtin, Elíasqa, willakuynin ima rurakusqanta qhawananta mana suyaspa, hamusqan hina utqaylla chinkarparqa. Paypa rurananqa Diosmanta llaquy simita rimayllam karqa, chaymi chaylla ratopi anchhuykurqa. Paypa siminqa hanaq pacha qhapaq qollqekunata wisq’arqa, paypa siminmi sapanllan karqa hukmanta kicharinanpaq llave hina.” Testimonios, tomo 3, 273.

Israelqa qunqarqanñam karqa Josué sinchita kamachisqanta: mana hayk’aqpas mana iñiq nacionkunawan hukllaykuyta, nitaq Jericó llaqtata yapamanta sayarichiyta. Jericó maqanakuyqa Diospa atiyinmanta hatun rikuchisqa karqa, hinallataq Diospa prometesqanpa unanchan karqa llaqtanta Aunqisqa Hallp’aman pusananpaq; ichaqa Jericówan kускаqa huchapas, ñakasqa kamachiypas, salvaciónpas kasqarqa. ‘Hucha’qa Achanpa huchan karqa, paymi Jericópa qhapaq kayninta, atiyininta munaq karqa; ‘ñakasqa kamachiyqa’ mayqin runachus Jericóta yapamanta sayarichinqa paypa hawanpi karqa; warmi waqllikusqa Rahabtaq ‘salvaciónta’ unancharqa. Achanqa munarqa sumaq Babilonia p’achata. Payqa yuyarqa huchanta pakayta atisqanta, imaynachus Adánwan Evapas huchankuta higos raphi p’achawan pakayta maskarqanku hina.

Achanqa munarqa Jericópa unanchasqan qhapaq kayta, hinallataq Babiloniawan hukllachasqa kayta munaq karqa.

Jericó llaqtaqa churakun kimsak angelpa willakuyninta kay pachaman apanapaq llamk'aypa unanchaquin hina; ichaqa, payqa huk waqyaytapas apamun kay pachata munaymanta chaypi atinichikuymanta huchamanta. Jericópa unanchayninqa Jericó llaqtata yapamanta sayachiypaq ñakaytapas apamun, Rahab-taq Babylonpiraq kaqkunaq unanchaquinmi, paykunaqa llusinku kimsak angelpa sinchi qapariynin willakusqa kaptin.

Eliaspaj cheqaq almaqa llakikurqan. Phiñakuynin hatarirqan, Diospa k'anchayninraykuqa envidiyuqmi karqan. Rikurqanmi Israel llaqtata manchay hatun qhespichakuy mana kasqaman urmachisqa kasqanta. Hinaspa yuyarirqan Diospa paykunapaq rurasqan hatun ruraykunata, chaymi llakiywan, musphaywanpas hunt'asqa karqan. Ichaqa kay tukuyqa runakunapa ashwan hatun chiqninpa qonqapusqa karqan. Señorpa ñawpaqenman rirqan, sonqon nanaywan q'ewisqa kachkaptin, mañakurqanmi llaqtanta qespichinanta, cheqaqa taripaykunaq ñanninpi kasqan kaptinqa. Diosmanta ruego kurqanmi mana yupaychasqa llaqtanman sut'uta, parachatawan hark'ananpaq, hanaq pacha qollqekunata, chay hina apostata Israelqa yanqa qhawarinanpaq diosninkunaman, qori, k'ullu, rumimanta rurasqa ídolonkunaman, intiman, killaman, ch'askakunamanpas, allpata unuyinwan qarpachinankupaq, qhapaqyachinankupaq, achkata poqochinankupaqpas. Señorqa Eliasta nirqanmi mañakusqanta uyarisqanta, hinaspa llaqtanmanta sut'uta, parachatawan hark'asqanta, payman wanakuspa arrepentimientowan kutimunkukama.

Diosqa especialmanta waqaycharqan llaqtanta paykunapa muyuriqninpi kaq idolatría nacionkunawan mana chapuykukunanpaq, ama sonqonkuna llullachasqa kananpaq munaychaq sach'a muyukunawan hinaspa wak'akunawan, templokunawan altarukunawanpas, aswan chaninnaq, aswan ayqaykachaq hinata wakichisqa kasqankurayku, yuyaykuna chinkachinankupaq chayhina Diosqa llaqtapa umallinkunamanta qichusqa kananpaq.

Jericó llaqtaqa ancha hatun millay huillqakuyma churakusqa karqa. Chaypi tiyaqkunaqa ancha qhapaq karqaku, ichaqa Diospa paykunaman qosqan llaqa qhapaq kaytaqa diosninkunapa qosqan kasqantam yupaycharqaku. Qorita qullqitawan achkaqta charirqaku; ichaqa Unu Pacha manaraq chayamuchkaptin kaq runakuna hina, paykunaqa ismusqa, Diospa sutinta qhilllichiq, millay ruwayninkuwan hanaq pachapa Diosta insultaq hinaspa phiñachiq karqaku. Diospa taripayninkunaqa Jericó contra rikcharirqan. Chayqa sinchi amachana karqa. Ichaqa Señorpa soldadokunapa Kamachiqnin Kikinmi hanaq pachamanta hamurqa, hanaq pachapa ejercitonkunata pusananpaq, chay llaqtapa contranpi maqanakunapaq. Diospa angelkunaqa hatun perqakunata hap'ispa urayman wischurqaku. Diosqa nirqanmi Jericó llaqtaqa maldicionasqa kananpaq, llapanku wañunanpaq, Rahabwan ayllunkullataq mana chinkachisqa kananpaq. Paykunaqa qispichisqa kanankupaq karqaku, Señorpa kachamusqankunata Rahab allin sonqowan chaskisqanrayku. Señorpa runakunaman siminqa kayhinam karqa: “Qankunaqa ancha allintapuni karunchakuychik chay maldicionasqa imakunamanta, ama qankunapas maldicionasqa rikurinaykichikpaq, chay maldicionasqa imakunamanta hap'iqtiykichik, Israelpa campamentonta maldicionman tukuchispa sasachaqpap.” “Hinaspa Josuéqa chay pachallapim paykunata jurachirqan, nispá: ‘Señorpa

ñawpaqenpi maldicionasqa kachun chay qhari, kay Jericó llaqtata hatarichispa yapamanta ruwachiq; kurak churinwanmi cimientonta churanga, sullk'a churinwanmi punkunkunata sayachinqa.”

Diosqa Jericó llaqtamanta ancha allinta qhawarqan, ama runakuna chaypi tiyaqkuna yupaychasqankuman munaychasqa kanankupa, sonqonkupis Diosmanta karunchasqa kananpaq. Payqa llaqtanta waqaycharqan ancha chiqap kamachiykunawan; ichaqa, Josuépa siminwan Diosmanta hamuq hatun kamachikuy kashaqtinpas, Acánqa mana kasuspalla huchallikuyta munarqan. Paypa qhapaqsapa munayninqa púsarqan Diospa mana llamkhananpaq hark'asqan quri qolqekunamanta hap'inanpaq, imaraykuchus Diospa ñakaynin chaykunapi kasharqan. Chay runapa huchanmantarayku, Diospa Israelninqa yakuhina pisi kallpayuq karqanku awqankupa ñawpaqenpi.

Josué hinallataq Israelpa kurakninwanpas hatun ñak'aripi kasharqanku. Ancha pampachakuywanmi Diospa arkanpa ñawpaqenpi allpaman urmaykuspa sirikurqanku, Señorqa llaqtanwan phiñakusqanrayku. Diospa ñawpaqenpim mañakuyta ruwarqanku, waqarqankupas. Hinaptin Señorqa Josuéman rimarqan: “Hatariy; imaraykutaq kayhinata uyaykiwan allpapi sirikunki? Israelqa huchallikusqanmi, kamachisqay pactotaytapas p'anqachisqankum; chaymantaqa ñakasqa kaqta hap'isqankum, suwakusqankum, llullakuspankupas pakarqankum, kikinkupa imankumanpas churakusqankum. Chayraykum Israelpa wawankunaqa awqankupa ñawpaqenpi mana sayayta atirqankuchu, aswanqa awqankupa ñawpaqenmanta qepaman kutirqanku, ñakasqa kasqankurayku. Manataqmi qankunawan kashasaqñachu, qankunapuramanta chay ñakasqa kaqta tukuchinkichik chaykama.”

“Qawachisqani kani kaypi Dios rikuchisqanta imayna huchata qhawan nisqanta paypa kamachikuyninkunata waqaychakuq llaqtan nispa willakuqkunapa chawpinpi. Paykuna, paypa atiyinpa musphay rikuchikuyninkunata qhawayta hatunmanta yupaychasqa kaspas, ñawpaq Israel hina, chay hinallataq paypa sut'i kamachikuyninkunata mana kasukuyta mancharispa ruwayman yaykukuqkunapa, paypa piñakuyninpa uranpi tarikunqaku. Payqa llaqtanta yachachiyta munan mana kasukuywan huchawan paypaq ancha millay kasqanta, mana pisillapaq qhawasqa kananpaqchu.” Testimonies, volumen 3, 263, 264.

Jericopa willakuyninmi yuyachin mana atinakunapaq saquesqa, qhapaq llaqta mana allin runakunapa rikch'ayninman, hatunchayninmanpas ama hap'ipakuychu nispa. Bibliapi profeciakunapiqa “llaqta” nisqaqa huk qhapaq suyu kachkan, hinallataq Acánqa Babiloniamanta p'achata apakapun. P'achaga proféticamente runapa kasqanta rikuchin; chayrayku “qhipa p'unchaykunapi,” Acánpa chay Babiloniamanta p'achata pakasqanqa pakasqa munayninta rikuchin, espíritu Babiloniapa kasqanta jap'iyta munasqanta. Espíritu Babiloniapa kasqan, icha imagenninmi, Estados Unidos suyupa munasqan, iglesiatawan estadotawan huñuchispa hukllachaspa.

Millerita kuyuy lloqsiypi wayna runakuna Guerra Civilman apasqa kanankuman hina kaq atiyta uyarispanku, hinallataq huk allin organización nisqapa munasqanta reqsispa, chay kuyuyta pushaqkunapaq ley nisqawan huk t'inkisqapi yaykurqanku chay qapaq nacionwan, mayman mana hayk'aqpas paykunapaq ch'aqruykuyman rikch'akuspa haykunankuchu karqan. Chay qapaq

llaqtapa Constitución nispapas wakichisqa karqan iglesiapaq mana imamantapas estadoman t'inkisqa kananpaq mana nisqachu kasqanta. Millerita pacha tiempopi wak denominaciónkuna karqanku, kunan p'unchawpas kawsashallankuraqmi; chay denominaciónkunamanta wakinkunaqa hayk'aqpas mana Estados Unidospa gobiernonwan chay ley nisqapi t'inkiyman yaykurqankuchu, hinaspa paykunapa mana chay t'inkiyta sayachiy munasqankuqa mana ima huk hina kaspachu iglesiankuta allinta organizaciónman churayta hark'arqan.

Josué Jericopa maqanakusqanmantapas unayña qhepata, Acabpa p'unchayninkunaq tiempompi, Acánpa apostasiamanta tukuy waqyaykuna, Jericopa chinkachisqa kasqanpas, Diospa apostata llaqtanpaña qonqapusqa karqan. Elíasqa Diosta mañakurqan, sapa imapas munasqa kaptinqa, Diospa taripayninkuna rurachikunankupaq, chaywan llaqtanta wanakuymán kutichinankupaq. Malaquías Antiguo Testamentoq qhepa siminkunata qillqashaqtin, prometisqa simiqa churasqa kashan Señorpa kay pachata ñakaywan maqanakusqan contexto ukhupi. Jericowan tinkisqa maldiciónqa, pipas Jericota yapamanta hatarichiq runapa patanpi karqan. Chay maldiciónqa llapan pipa patanpim karqan, Acán hina, Jericowan tinkisqa qhapaq kaypi, aswan achka kaq kaypipas atinikuyta munaykuqkunapaq. Acánpa “huchan” nisqaqa pakasqa, mana santoyasqa sunqu ukhupi Babiloniamanta p'achata churakuyta munayta rikuchin. ‘Maldición’ nisqaqa chay ukhupi munaykunata ruwayman hurquspa ruraypaqmi karqan.

Millerpa willakuyninqa kachkarqa paypa pachaqaq Elíaspa willakuyninmi, chaymanta Guerra Civilpas rikuchirqan chay taripaykunata Elíaspa willakuyninta qatiqkunata. Guerra Civilpa chawpinpi, 1863 watapi, Milleritapa Adventismoqa Jericota yapamanta hatarichirqa, Josuépa ñakasqanpi ima runapas chayta ruraqpaq nisqanmanta sut'inchasqa kasqan hina.

Hinallataq Josué chay p'unchaypi nirqan: “Tayta Diospa ñawpaqninpi maldicionasqa kachun chay runa, mayqanpas hatarispan kay Jericó llaqtata yapamanta hatarichinqa. Payqa kurkunninta churayta qallarinqa kurak churinwan, punkunkunataq sayarichinqa sullk'a churinwan”, nispá. Josué 6:26.

“Adjured” nisqa simi, Josuépa kamachisqanpi, iskayninta kayninpi apamun: juramentota hinaspa maldiciontapas. Josuépa kamachisqanta p'akinki chayqa, maldicionwanmi kasunki; juramentota waqaychanki chayqa, bendicionwanmi kasunki. “Adjured” nisqaman tikrasqa simiqa, Levítico iskay chunka soqtayoqpi “qanchis kuti” nisqapas tikrasqanmi. Moisespa juramenton hinaspa maldicionnin, Daniel chunka isqonniyoq kapituluyninpi nisqanmanta hina, Jericó llaqtata yapamanta hatarichiywanmi t'inkisqa kachkan.

Arí, llaqa Israelmi qanpa leynikita p'akirqanku, karunchakuspa mana simiykita kasukunankupaq; chayraykun ñoqaykuman ñakasqa maldiciónmi urmamun, hinallataq Diospa kamachin Moisespa leyninpi qillqasqa juramentupas, paypa contran huchallikusqaykurayku. Daniel 9:11.

Pani Whiteqa nirqan: “Diosqa ancha allinta qhawarqan Jericó llaqtamanta, ama runakunaqa chaypi tiyaqkunapa yupaychasqankuna imakunawan musphachisqa kanankupaq, sonqonkupas Diosmanta karunchasqa kananpaq.” Diosqa ancha allinta qhawarqan Jericó llaqtapa chinkachisqa kananpaq chayrayku Achanwan rikuchisqa willakuy amonestación nisqata qillqachispaqpas ancha allinta

qhawarqan. Allintataq qhawarqan Jericó llaqtata musuqmanta hatarichiywan tupaq maldición nisqata qillqachispaq; hinallataq allintataq qhawarqan pirqankunata urmachinapaq aplikasqa divino tácticas nisqakunata sut'inchaspa willaypaq.

Aswanmiqa Jesúsmi karqan, Señorpa soldadunkunapa Kapitannin hina, Jericopa perqanankuna urmanankupaq angelkunata kamachisqan; Diospa Simpinpi mana imapas qispichisqallamanta ruwasqachu. Chaywanpas kay kaqqipa profetisapa warmi nin: “Diosqa Jericopaqqa ancha chiqap allinta qhawarisqa karqan.” Qanchis p'unchaymi arca llaqtata muyuriq apasqa karqan, hinaspa profeciapiqa huk p'unchayqa huk watam. Chay kamachiyqa qillqasqa karqan chusku chunka watayuq puriy qallariyninpi, hinaspa chay chusku chunka watakuna tukukuyninpin Jericota qanchis p'unchay muyurirqanku.

Allpata maskasqaykichis p'unchawkuna yupayninman hina, tawa chunka p'unchaw, sapa p'unchaw wata kananpaq, huchaykichiskunata apankichis tawa chunka wata; chaymantataq reqsinkichis ñoqaqa qankunawan rimasqayta p'akisqayta. Números 14:34.

Qanchis p'unchawkuna arca llaqtata muyuriq apasqa karqan, hinaspa qanchis kaq p'unchawpi llaqtata “qanchis kutita” muyurichispa apasqa karqan. Kayqa iskay willakuq profétic testigokunata quywan, Jericó llaqtapa “qanchis kutikuna” nisqawan, Moisespa juramentonwan tupanakusqanta. Diospa pactonpa llaqtanqa sacerdotekunam, hinaspa qanchis sacerdotekuna qanchis trompetakunata waqachirqanku.

Qankunapas kankunaqa, kawsayniyuq rumikuna hina, hatarichisqa kachkankichik huk yuyaymanata wasi-man, ch'uya sacerdociomam, Jesucristo rayku Diospaq allinchasqa espiritual sacrificiokunata haywanaykichikpaq. 1 Pedro 2:5.

Qepaqaqqa, mayman contexto nisqapi tarikusanman hina, huk waqaychasqa willakuynioqmi kanan, icha huk taripay, icha huk santu huñunakuymam qayakuymi kanan. Qhipa p'unchaykunapi qepaqaqqa ricchakuqkunawan phukunqa, imaynatachus Millerita runakuna historiankupi phukusqankuman hina. Sacerdotekunaqa Sionpa perqankunapi kaq ricchakuqkunata rikuchinku; paykunaq qepaqata phukuspa, Diospa llaqtanta hamuq taripaymanta waqaychanku, chay kikin llaqtallatataq huk santu huñunakuymam qayachkanku.

Sionpi trompetata waqachiyichis, hinaspa santo urquypi waqaychay qapariyta uyariychis: llaqtapi tiyakuqkuna llapanku chukchurichun, Señorpa p'unchaynin hamusqanrayku, qayllamñam kachkan ... Sionpi trompetata waqachiyichis, aynota santoyachiyichis, hatun tantanakuyta waqyachiyichis: runakunata huñuyichis, huñunakuqta santoyachiyichis, kurakkunata tantayichis, wawakunata huñuyichis, ñuñuq wawakunatapas: kasarakuq qharipas wasinmanta llusichun, kasarakuq warmipas ukhu cuarto-ninmanta llusichun. Sacerdotekuna, Señorpa sirviqnin kasqankuna, punku patapi altar chawpinpi waqachunku, hinaspa ninakuchun: Llaqtaykita khuyapay, Señor, ama saqeychu herenciaykita p'enqayman churakunanpaq, ama saqeychu mana judío llaqtakuna paykunata kamachinankupaq. Imanasqataq runakuna ukhupi ninman: “Maypitaq Diosninku kachkan?” Joel 2:1, 15–17.

Trompetapa willakuyninqaqa Eliaspa willakuyninmi. Josué qelqapi suqta kaq capítulo ukhupi “qanchis” nisqa simipa tukuy imaymana ruwayninkunaqa, Levítico iskay chunka suqtapi “qanchis

kutita” nisqaman tikrasqa simiwan kikillanmi utaq chay simimanta paqarisqa huk ayllusimin. Ichaqa Laodiceapi teologokuna qaruq hawariykunamanta rurasqa mikhuyninkuta haywarinku; paykuna ninku Levítico iskay chunka suqtapi “qanchis kutita” nisqaman tikrasqa simiqa atiyinin hunt’asqa kayllata utaq tukukuyninllata, icha huk mana yuyayniyuq sapa imaymana tikrayta sut’ichan, chaywanmi Millerqa allintapuni kasqanta ñak’ariqkanku, paymi “qanchis kutita” nisqaman tikrasqa simiman yupay chaninta churaran. Sacerdotekuna llaqtata pusaranku chay llaqta muyuriqpi qanchis kuti, mana hunt’asqachu utaq tukusqachu Jericó muyuriypi. “Qanchis kutita” nisqaman tikrasqa simiqa yupay chanintapuni rikuchin!

Jericó llaqtapi, runakuna qapariqtinku, chayqa rikuchirqa pachak tawa chunka tawa waranqa runakunapa hatun qapariyninta, paykunaga Daniel qelqapi iskay kaq capitulopi “mana makikunawan urqumanta lloqsimusqa” nisqakuna, paykunan siq’ita waqtaq hinaspa ñut’unchiq.

Kay reykunakunap p’unchayninkupi hanaq pacha Diosmi sayarichinqa huk qhapaq suyuta, mana hayk’aqpas thuñichisqa kananpaq; chay qhapaq suyutaqa manam huk llaqtakunaman saquesqachu kanqa, aswanpas llapallan chay qhapaq suyunakunata t’ukaykuchinqa, tukuchinqa ima, paytaq wiñaypaqmi sayanqa. Rikusqaykirayku rumi orqomanta mana runa makiwan kuchusqa kasqanta, hinaspa fierruta, bronsita, mit’ata, qollqeta, qorita ima t’ukaykuchisqanta, hatun Diosmi qhapaqman reqsichirqa imakunachus qhipaman pasanankasqanta; chay musquyqa cheqaqmi, nisqanpas sut’imi. Daniel 2:44, 45.

Diosqa allinta qillqarqa Jericópi tarisqa ancha chanin metalkunata: qurita, qullqita, antata, hinaspa fierrota. Profecía hina, ñiqiqa Diospa llaqtanta rikuchin, Rahabwan unanchasqa hina. Jericóqa kay pachapi llaqa qhapaq suyukunapa tukukuyninta rikuchin, pachak tawa chunka tawa waranqa runakunapa hatun waqyasqankupi.

Ichaqa llapan qullqi, quri, antawan fierromanta rurasqa vasokunapas Señorpaq sapaqchasqa kanku; chaykunaga Señorp wasin qullqi waqaychana wasinman hamunqaku. Josué 6:19.

Jericó llaqtamanta yuyachin Ayllusqa Hallp’ata atipay llamk’aymanta, chaymi rikuchin kinsa kaq angelpa hatun kallpayuq kuyuriyninpa llamk’ayninta. Chay llamk’ayqa ukhunchan huk willakuyta, huk ñakay simita, hinallataq saserdocioq hawaman kaqkunata qespichiyta, imaynachus qacha warmi Rahabwan rikuchisqa kasqanta.

Josué-pa willakuynin hina “ñakay” nirqanqa qhipamanta cumplikurqa Acabpa hinaspa Elíaspa p’unchayninkunapi. Jericó llaqtata yapamanta hatarichiypaq ñakayninpi sut’inchasqa karqa: pipas chayta ruwaspaqa, Jericópa punkunkunata sayarichisqa p’unchawmi sullk’a churin wañunqa, hinaspa cimientokunata churarisqa p’unchawmi kurak churin wañunqa nispa. Elíaspa tiemponpi, Hiel betelita runaqa chay willakuyninta cumplirqa; punkunkunata sayarichisqa p’unchawmi sullk’a churin wañurqa, cimientokunata churarisqa p’unchawmi kurak churin wañurqa. Elíaspa willakuyninwan tinkisqa “ñakayqa” Jericó llaqtata yapamanta hatarichiy ruwaswanmi rikuchisqa karqa.

Qhawariychik, ñoqaqa profeta Elías-ta qankunaman cachamusqayki, Señorpa hatun manchakuy p’unchawnin hamunanmanta ñawpaqta: paymi taytakunapa sonqonta wawakunaman kutirichinqa, hinallataq wawakunapa sonqonta taytankunaman, mana hamuspa

allpata ñakaywan maqaykunaypaq. Malaquías 4:5, 6.

Millerpa Eliyas willakuyninwan tinkisqa Millerita historiapa ñak'ariyninqa Josué qhelqasqanmi karqa, hinaspan Eliyaswan Acabpa p'unchayninpi hunt'akusqa.

Paypa p'unchaykunapi Hiel betel llaqtamanta Jericota hatarichirqa; chaypa cimientonta churarqa kuraj churin Abiramwan, punkunkunataq sayarichirqa sullk'a churin Segubwan, imaynachus Señorpa simin nisqanman hina, chaytaqa Nunpa churin Josuéwan rimarqa. 1 Reyes 16:34.

Jericota yapay hinasqa ñakasqa kanan manam t'aqakuyta atinchu Diospa atiyin rikuchisqanmantam, maynintaq Jericopa pirqankunata urmachirqa. Panichay White nisqa: “Paykunataq Paypa atiyinpa musphay rikuchikuyninkunata qhawasqankurayku sapaqchasqa kasqanku, ñawpaq Israel hina; chaywanpas Paypa sut'i kamachisqankunata mana kasukuyta atinqaku chayqa, Paypa piñakuyninpa urmayninpi kankaku,” nispa. Milleritakunaqa chayraqmi Diospa atiyin rikuchikuyninpi kaqkuraqku, mayqinchus Chawpi Tuta Qapariywan tukukuq karqa; ichaqa paykunaqa Moisespa qanchis kuti juramentonta qhipaman churqanku, chaytaq Danielpas Moisespa ñakasqa kasqanta reqsichin.

Sutinakunaqaqa Diospa Siminpi runapa kayninpa unanchaqninmi kanku, chaymi Jericota wakmanta hatarichiq runapa sutin, hinallataq paypa kurak churinpa huch'uy churinpa sutinkunapas ancha yachachiq kanku. Hiel nisqaqa kallpayuq kawsachiq Dios ninanmi, chaymi Hielqa kawsachiq Diospa qatinqin kasqanta rikuchin. Betel llaqtamanta runa nisqa kasqanqa iglesiwan tantiyachin. Paypa kurak churin Abiram sutinga hanaq kaypa yayan ninanmi, hatunchasqa hinaspa oqarisqa kaymanta rimaripa. Huch'uy churin Segub sutinga hanaq, hatunchayta hinaspa oqarichiyta ninanmi. Kay kimsa sutikunaqa Diospa kayninmanta wakin imakunata rikuchinku, ichaqa hunt'asqanku willakuyta contexto-ninpiqa, llapa atiyuq Diosmanta aswan hanaqman oqarikuspa hinaspa hatunchakuspalla kaq runata rikuchinku, chay Diosmi Jericota urmachirqa. “Punku” nisqaqa willakuykunapi iglesiata rikuchin.

“Lump'aq, iñiyuq almapaq, kay pachapi Diospa wasin hanaq pacha punkunmi. Yupaychay taki, mañakuy, Cristopa rantin runakuna rimashqanku simikunaqa Diospa churasqa rak'ikunami huk llaqtata waqaychanankupa hanaq iglesiapaq, chay aswan hatun yupaychayman, mayman mana imapas qhellichaq yaykunmanchu.” Testimonies, volumen 5, 491.

Iglesia qallarinaq llamk'ayqa 1860 watapi qallarirqa, imaynachus Adventista historiador-kuna, Arthur White hina—Ellen Whitepa willkan—chayta testifikanku.

“Ellen Whiteqa qillqasqa hinaspa rikhurichirqaña aswan achka rimaywan iglesiapa rurayninta kamachiypi allin orden kasqanpa nesesidadninmanta (qhawariy Early Writings, 97–104), hinaspa James Whitepas kay nesesidadta creyentekunapa ñawpaqenpi churasharqa rimaykunapi hinaspa Review nisqapi qillqakuna ukhupi, chaywanpas iglesiapaq pisillam kuyurirqa. Ima kaqlataq sapaqtamanta rikuchisqa karqa, allintam chaskisqa karqa; ichaqa maypachachus kayta tikrayta qallarinakurqa imallatapas sayachiq hinallataq ruwasqa kananpaq, chaypiqa hark'aypas contrapas karqa. James Whitepa pisilla qillqakuna febrero

killapiqa mana pisillatachu hawka kaymanta rikcharichirqa, hinaspa kunanqa ancha achkataña rimashasqa karqa.”

“J. N. Loughborough, Michigan llaqtapi Whitewan kуска llamk’aspa, ñawpaq kaqmi kutichirqa. Paypa siminkunapa arí nisqapi karqa, ichaqa amachakuspalla.”

«“Huknin nispaqa: sicusqa kamachiywan kaqta hap’iykuspa chaypi kaq imaymanakunap kaqninkuta waqaychanaykipaq tantakunkichis chayqa, Babilonia huknin rak’inmi kankichis. Mana; ñuqaqa allinta entiendeni, kamachiywan imaymanakunap kaqninchista waqaychananchispaq atisqa kasqanchis ukhupi kayqa, hinaspa kamachiyta yupaychaspa religiosop yuyayninchiskunata waqaychanapap chaymanta kallpachaypaq llamk’achiy ukhupi kayqa, ancha hukniraymi kasqanta. Sichus iglesiaq kaqnin imaymanankunata waqaychay pantasqa kanman chayqa, imaraykutaq mana pantasqachu sapanka runakunap ima kaqllapas kamachiywan hap’iykuyqa?—Review and Herald, 8 de marzo de 1860.”»

“James Whiteqa Reviewpi rimayninta wisqarqa, iglesiaman churaykuspa qillqasqa ruwaykunapa organizasqaña kasqanpa necesitayninta, kay simikunawan: ‘Sichus pipas ñuqaykuq yuyaykuykunata mana allinpaq hap’in, paykuna ama hina qillqachun huk planta, mayqinman hina ñuqayku llaqtantin runakuna ruwasunchikman’ ”—Ibid., February 23, 1860. Chaymanta ñawpaq ministro, chakrapi llamk’aspalla kutichinapap, karqa R. F. Cottrell, Reviewpa sinchi qillqapayasqa editor correspondalnin. Paypa chaylla kutichiyninqa sut’inchayta mana allinpaqmi karqa:

“Wawqi Whiteqa wawqikunata mañakusqa paypa yuyayninman hina rimaykunankupap iglesiaq kaqninta waqaychanankupap. Mana chiqapta yachani imayna kamachiyta munasqanta kay nisqanwan, ichaqa entiendeni kamachikuymán hina huk religioso cuerpotap leyman hina incorporakuspa kananpaq kasqanta. Ñoqaqa kikiyrayku yuyani pantasqa kanmanchik “sutiyuq kayta ruray” nispa, imaraykuchus chayqa Babiloniapa tiqsimuywanmi tinkun. Mana yuyanichu Dios chayta allinchasqanta.—Ibid., March 22, 1860.” Arthur White, Ellen G. White, volumen 1, 420, 421.

James Whiteqa 1860 watapi iglesiam hina tukuyta kallarisqa, hinaspa iglesiaqa “punku” nisqawan rikuchisqa kachkan. Ellen Whiteqa kayta nin 1860 watamanta.

“1860 watapi wañuyqa wasiyku punkuta lliksispan hamurqa, hinaspa aylluyku sach’a mallkiypa sullk’a ramananta pakirqa. Uchuy Herbert, 20 septiembre 1860 p’unchawpi paqarisqa, chaylla watallapi 14 diciembre p’unchawpi wañurqa.” Testimonies, volume 1, 103.

1863 watapi Whitekunapas ñawpaq churiqninkutapas wañurqa. Pukllaspataq, anchata ruphaykuspataq, chay wasiman yaykurqa maypichus lliklla tablakuna wakichisqa karqa; chaypitaq puñurqa wakichiypi apakuna q’aspas llikllakuna patapi. 1843 hinallataq 1850 watakunapi rurasqa tablakunapa Millerita kuyuy paqarinanta sayachiq cimientokunam kanku. 1863 watapi rurasqa tablapaq, Levitico iskay chunka suqta qillqapi “qanchis kuti” nisqapa ñawpaq representasqanata panpakunata Habacucpa iskay tablakunapi rikuchisqa kasqanta mana chaskiytam rikuchin. Chayqa llulla cimientomanta willakuyninta rikuchin.

“Viernes p’unchaypi, noviembre killapa 27 punchawninpi, [1863 watapi] tayta-mamankuna Topshamman chayaraqanku, chaypi tarirqanku kimsa churinkuta hinallataq Adeliata estaciónpi suyakushaqta. Llapanmi rikch’arisqanku allin kawsayniyuq hina, Henryllam mana, payqa chiri onqoywanmi kasqa. Ichaqa qhipa martes p’unchaypi, diciembre killapa 1 punchawninpi, Henryqa sinchi onqosqaña karqa neumoniawan. Wata-kuna qhipamanñataq sullk’a wawqen Willieqa kay willakuyta wakmanta kamachirqan:”

“Tayta-mamankuna mana kachkaptinku, Henrywan Edsonwanqa, wawqi Howlandpa qhawanan kunawan, llikakunata telasman churaypi allinta llank’asqaku, rantikuypaq wakichisqa. Paykunaqa huk alquilasqa tiendapa wasiypi llank’arqaku, Howlandpa wasinmanta huk blokeyoqhina karupi. Qhipamanqa iskay-kimsa p’unchawkunapa samariyta chaskirqaku, Bostonmanta llikakuna apachimuyta suyashaspanku.... Mayumanta unay puriyta kutimuspan, payqa [Henry] mana yuyaywan huk iskay-kimsa oquesqa telas pataman siriykurqa hinaspa puñurqa, chaykunataq papilpi llikakunapa qhipanman churana karqaku. Huk chiri wayra kichasqa ventanamanta haykumurqa. Kay mana allin rurayninqa sinchi chiri onqoymanmi apaykurqa.” Arthur White, Ellen G. White, volume 2, 70.

1863 watapi, Millerita kuyuy tukukuqpas tukukapun huk iglesia rurasqa kasqanwan, chaymanta Habacucpa iskay tablankunapi rikuchisqa t’ikrasqa chiqaq qallarina yachachikuykunata rechazakusqanwan. Ñawpaq kamachiq, Betel llaqtayoq Hiel nisqaman rikch’achisqa kaspas, 1860 watapi punkukunata sayachiy llamk’ayta qallarisqanmi, chayta rurasqanrayku sullk’a churinta chinkachirqan. 1863 watapiqa, llulla cuadros nisqakuna samana mayuman tukurqan, maypichus Hielpa kuraq churin puñurqan. Chirimanta onqosqa karqan hinaspa chay wata kikillanpi wañurqan. Wañusqanqa chiqapmi tupaqsqa karqan chay pacha rurakusqa cuadros nisqakunapi puñusqanwan. Ichaqa 1863 watapi rurakusqa karqan chay cuadroqa, Elijahpa, Millerwan rikch’achisqa, hatarichisqan qallarina llank’anapa llulla rikch’ayninmi karqan.

Josué nisqa kamachikuynin, Jericó llaqtata yapamanta hatarichinapaq amachasqanmanta, “jurachiy” simiwan nisqa karqan. Chayqa huk juramentota, hinallataq huk ñak’ariy ñisqa maldiciontapas rikuchin, chaymantaqa Leviticus iskay chunka suqta-taq pusaqpi “qanchis kuti” nisqaman tikrasqa kikin siminmi. Chayqa Elías willakuyninwan kуска hamuq maldicionmi, chay maldiciontaq 1860 watapi hinallataq 1863 watapi hunt’asqa karqan, Millerita Adventismo Jericó llaqtata yapamanta hatarichiptin, kamachikuywan sayasqa iglesiata ruraywan, hinaspa Millerpa rumi pantachikuyninta mana chaskiywan. Hielqa Betel llaqtamanta runam karqan; chayrayku proféticamente nispa aswan sinchita qhawachin Hielpa llamkaynin Jericó llaqtata yapamanta hatarichiypiq, iglesia ruway llamkay hina kasqanta.

Josué paq “maldisiunnin” nisqaqa Jericó maqanakuy willakuywan kuskanmi willakusqa karqan, chay maqanakuyqa mana willakuy atikunchu “qanchis kutita” nisqata yapamanta yapamanta mana reqsichispa.

1863 watapi, Moisespa willakuynin, icha “juramenton”, Elíaspa qhawarichisqan hina, hinaspa William Millerpa rikuchisqan hina, huk “maldición” nisqata paqarichirqan. Moisespa willakuyninpas, Elíaspa ruwasqanpas, iskayninmi qhespichisqa mana chaskisqa karqan. Elíasqa 1989 watapi kutimuran, ichaqa mana Moiseswan yapamanta t’inkichisqa karqanchu, 11 septiembre

2001 qhepaman chayraq. Chay yachayqa manaraqmi hark'asqa sut'inchasqa kanchu, ichaqa mana pantayniyuq, sinchi takyasqa kashan.

“Mana t'aqsasqa ministrakunaqa Diospa contranman churakunku. Paykunaqa Cristo-ta, kay pachapa diosnintawan, huk sapa samaypi yupaychanku. Rimayninkupiqqa Cristo-ta chaskisqankuta niqtinku, Barabás-taqa marq'akunku, ruwayninkuwanpas ninaku: ‘Kay Qariqa ama, aswanqa Barabás.’ Kay siq'ikunata ñawirispaga llaqa runakuna allinta kuyaychakuchun. Satanásqa ruwasqanta hatunchakuspa rimarin. Payqa yuyan Cristopa mañakusqan iglesianpi kashanman karqa hukllachasqa kayta chinkachiyta. Paymi nin: ‘Lloqsisqa, llulla espíritu hina, atisqaykunata engañanaypaq, huchachaypaq, taripaypaq, llullachiypaq.’ Llullakuqpa, llulla testigopa churinga hatun k'anchayniyuq, hatun chiqaq willakuywan kasqa iglesiapi chaskisqa kachun, chay iglesiaqa Señor kachamusqan willakuyta saqerqanmanmi, chaskinqa mana yuyayman hina nisqakunata, llulla yuyaychakusqakunata, llulla yachachikuykunatapas. Satanásqa paykunapa pantasqankumanta asikun, payqa cheqaqta yachaq kasqanrayku.”

“Achkakunaqa sayanakunqakuñam ñuqaykuq púlpitunkunapi llulla profecíaqa antorchanta makinkupi apaspa, Satanásqa supay ukhupi antorchanmanta hap'ichisqa. Sichus iskayrayaypas mana iñiypas munakusqa waqaychasqa kanqa, chay hinallataq chiqap simi willaq ministrakunataqa qichusqaña kanqa chay llaqtamanta, paykunaqa yachasqankuta ancha yuyarispa. ‘Sichus qan yachawanki karqan,’ nispaga Cristo rimarqa, ‘qampas, kay punchawniykiqipa, allin kawsayniykiman pertenesqankuna; ichaqa kunanqa ñawiykimantam pakasqa kachkan.”

“Ichaqaga Diospa cimientonqa sinchi sayarishan. Señorqa paypa kaqkunata reqsin. Ch'uyachasqa ministroqqa siminpiqa mana llullakuyta ni engañota hap'iyta atinchu. P'unchay hina kichasqa kanan, llaqa mana allinpa qhelqesqanmanta qhespisqa. Ch'uyachasqa ministeriopas prensaspas kallpa kanqa kay mana cheq ñanpi puriq mirayman cheqaq k'anchayta llhipichispa churananpaq. K'anchay, wawqe panakuna, aswan achka k'anchaytam munanchik. Sionpi waqrapi waqachiychis; santo orqopi waqyayta willaychis. Señorpa soldadonkunaga, ch'uyachasqa sonqoyoq, huñunakuchun Señor paypa llaqtanman ima nisqanta uyarinanpaq; payqa llaqa uyariyta munakuyukunapaq aswan achka k'anchayta yapamun. Armasqa, wakichisqa kanankuchik, maqanakuyman wichariychik—Señorpa yanapayninman atinyiyoqkunapa contranpi. Dios kikinmi Israelpaq llamkanqa. Llaqa llulla qalluqkunaga upallachasqa kanqaku. Angelkunapa makinkunami urmachinqaku kunan ruwaq llullachiq yuyaychakuykunata. Satanaspaga murallankunaga hayk'aqpas mana atipanakunqachu. Kimsakaq angelpa willakuyninwanmi atipaq kay hamunqa. Imaynan Señorpa ejercitopa Capitannin Jericopa perqankunata urmachirqa, hinallataqmi Señorpa kamachikuyninkunata waqaychaq llaqtan atipanqa, llaqa contrapi kaq imakunapas atipaykusqa kanqaku. Ama mayqin almapas Diospa sirviqninakunamanta rimarichunchu, paykuna hanaq pachamanta kachamusqa willakuyniyoq hamusqankurayku. Amaña pantasqankunata mask'ankichu, nispaga: ‘Ancha sinchitaqmi; ancha kallpawanmi rimanku,’ nispaga. Sinchita rimayta atinkuman; ichaqa, manachu chayqa necesariota? Diosmi uyariqkunapa rinrinta qapariychinqa, paypa vozninta otaq willakuyninta mana kasukusqankuman hina. Paymi Diospa siminta hark'aqkunata sut'inchaywan huchachinqa.”

“Satanásqa tukuy nin atipanakuykunata churashqa, mana imapas ñuqanchikman llaqtahina hamunanpaq, ñuqanchikta yuyachinapaq, sinchita rimarinapaq, hinaspa pantasqanchikkunata saqenanchikpaq kallpachinapaq. Ichaqa kanqa huk llaqta Diospa arcannta apaq. Wakinkuna ñuqanchik ukhupitam llusqinaku, manaña arca apaqkuna kanankupaq. Ichaqa paykunaqa manam perqata hatarichiyta atinkuchu, cheqaq kayta hark’anankupaq; imaraykuchus payqa ñawpaqmanpas hanaqmanpas purinqa tukukuykama. Ñawpaq p’unchawkunapi Diosqa runakunata hatarichirqa, kunapas paypaq kashanmi atiy p’unchawniyuq runakuna suyashaq, wakichisqa paypa munasqanta ruranankupaq—runakuna, p’asña hark’akuykunata p’itirispá rinaku, chaykunaqa mana allin llut’asqa t’uruwan llut’asqa perqakuna hina kasqankurayku. Dios Espirituyninta runakunaman churaptinqa, llamk’anaku. Señorpa siminta willakunaku; kunkankutapas waqra hina oqarinaku. Cheqaq kayqa manam pisiyachisqachu kanqa nitaq atiy ninta chinkachinqachu paykunaq makinpi. Runakunaman huchallikusqankuta rikuchinqaku, Jacobpa wasintapas huchankunata.” Testimonies to Ministers, 409–411.